

Universal Declaration of Human Rights - Dagbani

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ZAL'SHEŊA ƊAN KPAŊSIR' ZOSIMDI NI NANGBAN YINI ANDUNIA TINGBANA SUNSUUNI

LAHABAL' TUULI

Ƴelimaŋli, behigu kam yi yɛn mali kɔre ni dariza zaŋ n chaŋ sal' mini o kpee sunsuuni faashee ka be che tab' boɓbu ni tab' muysubu yirur yirur. Din lan pahi, di bi tu ka boɓiyoli be be nimdi ni. Din nyaŋa, di bi lan tu ka zab choɣima ŋan ka alifaani gɔr be be sunsuuni. Ƴeltɔɣ' yoya lala n yi doɣsi nam tɔbu, ka bebu koŋ tulaale. Sal-nim yi lihim zɛm zal' sheŋa ŋan be litaafi ŋo ni ka zilsigu ni fabila nabigi m-maan pahi nabili be sunsuuni. Ashee tɔysigu ni shaawara ni be sheli, fabila ni yolitem ka ka di beni.

Din ni che ka fukumsi ni muysigu sayim zosimdi ka sokam ti zoɔr' n bahiri o sol' la, di tuya ka ti niŋ kookali niŋ ti suhu ni, ka zal' sheŋa ŋankam be litaafi ŋo ni daalifaani tabili sokam. Zal' sheŋa din be litaafi ŋo ni lan nyela din tɔŋdi aminsi ni zosimdi ka bukaata kam maana.

Tingbana Nangban Yini Layingu sheli be ni boɓi yubɔlig' Yunaitid Neishins la nim zaa dihi nuu gbɔŋ ni ka dama be zaa yuya ni di kpaŋsi zal' sheŋa ŋan zaa nye ŋan kpaŋsir zosimdi ni tɔysigu tingbana sunsuuni. Binnamda Naa yiko puuni, paya bi gari doo, doo mi bi gari paya. Be zaa la yim. Ni dinzuyu be boɔr' ni yɛda ni suhupielli be ti sunsuuni, ka ti puha yooi tab' zuɣu, ka yelli kam ku nyaŋ ti. Din ni kpaŋsi ka zal' sheŋa ŋan be litaafi ŋo ni maali sokam buchi, sokam maaimi o nii n karim litaafi ŋo ka di kpe o tibili ni venyelinga.

Dinzugu, pumpɔŋɔ,

Jeneral Asembli Layingu ni di

ti sokam lahabali ka dama

ZAL' SHEŊA ƊAN BE LITAABI ƊO NI ƊO NYELA

ŋan ni niŋ tingbana ni sokam alifaani. Sokam, zaŋ n-ti tabli dunia-yili layingu balibu kam zaŋim zal' sheŋa ŋan be litaafi ŋo ni n-niŋ waazibu, ka bo daliri din ni che ka ŋa niŋ bayaana ni achiika: Wulinpuhili, Wulinluhili, Nudirigu, Nuzaa, ni luɣulikam. Amaa Zal' sheŋa be ni yu ni ti zaasa kpaŋsi maa n-dii mbɔŋɔ.

N-dam 1

Sal' la sala. Behig' be sokam sanimi, din pa la amii. Suhizɔbo be sokam sani; ka nambɔɣu beni. Suhubɔhibo mi bi lan koŋ yigunaadam kam sani. Dinzuyu dimbɔŋɔ zaa wuhiya ka dama di tu kamaata ka ti zaa yu tab' hali ni ti puuni.

N-yi 2

Zaligu dinkam be litaafi ŋo ni nyela din maani yigunaadam bukaata zaŋ n chaŋ behigu polo. Zaligu bi ti soli ni so gahimmi o kpee. Gbampielli ka soli ka o gahim Gbansabilli; doo di bihim paya; so mi di zaŋ o daadiini din par' o n zaŋ boɓi o taba, o yaa zuɣu. So mi di tɛhi ni o behig' bee o buni bee o doɣim dahibarka bee o bilichiinsi zuɣu o mali yiko din zemdi o kpee bee n zaysir' o.

Din nyaŋa di ka soli ka so zem o kpee ni o tiŋ viel' zuɣu. Nun ya-nim nya suman-tali di pirim ni o ya nyays' zuɣu n lihi zem ban na be Soomanji-tali waamaa dabtim ni.

N-ta 3

So di pirim o wɔyiritali zuɣu yeli ni o tum tuun sheli din gbarigir' behig' ka zal' shɛŋa ŋan be kpe bi ti o yɛlli. Di veeni ka kookali be sokam sanimi ka fawɔyili kani.

N-nahi 4

Zaligu bi lan n sayi ni so zaŋ o ygunaadam kpee niŋ o bilaa; dama dabtim daawabu gariya ka di bi pɔra. Dinzuɣu, taali n nyɛ li ni achiika ni nir' kɔhi dabili bee n da o.

N-nu 5

Zaligu bi lan sayi ni be niŋ so alaka bee fukumsi biɛɣu din ka albarika di tooni ni di nyaanɔa.

N-yobu 6

Zaŋ n chan dunia-yili lɔɔ bee dunia-yili zaligu polo, soli kani ka be tooi pii kayili ti so, ka pii dɔɣu n ti so. Baŋ veeni nudirigu maa ka veeni nuzaa gba.

N-yopɔin 7

Zaŋ n chan zal' shɛŋa ŋan be kundi puuni, yɛlli din dir' tarima dir' bilchina. Sariya dol' la yɛlimanɔli, di bi doli ziri.

N-nii 8

Sariya dibu shee, Gbampielli dini ka la di kɔ ka che Gbansabilli dini; dama ti zaa la yigunaadam-nima.

N-wei 9

Zaligu bi sayi ni yɛlwums' chɔɣima zuɣu be niŋim nir' fukumsi, bee n kpeh' o duu, bee n kar o o yaannim tiŋ' ni, o ba-nim tiŋ' ni ka di ka soli.

Pia 10

Zaligu maa lan wuhi ni solibeni ka nir ni bɔ soya n tahi o sariya ben ni di li luyusheli ka zualinsi kani, be yi di o sariya ka di bi tiyi o nini.

Piniyini 11

1. Kootu yi di nir' sariya, n yi kpeh o la sarika, o mali yiko din zabiri oman zuɣu, n bɔr lɔya-nima, ka be zaani o nyaanɔa; ka nayila ŋun gba nyami ka lala nyɛla niŋgbuŋ-duyili.

2. Zaligu lan yeli ni di ka soli ka be niŋ nir' fitiina ka di lan bi tum m birigi tingban sheli puuni o ni zia maa zal' sheli; bee zal' shɛŋa ŋan be litaafi ŋɔ ni. Nir' yi tum m-birigi zaligu, be darigi' o tibili la zaligu kundi ni buɣsi ni be niŋim o shɛm.

Pinaayi 12

Zaligu lan wuhi ni di ka soli, sal-nim zamba puuni, ka be vihi nir' ni be baŋ ashili sheli din nyɛ o dahalali; bee o daaliwumma daashili; bee o yili puuni daashhiya; bee n vihi o washiika shɛŋa ŋan nyɛ o dini; bee n bɔ daliri n filim n filim o yoli. Zal' shɛŋa ŋan be litaafi ŋɔ ni ze la sokam nyaanɔa pa yino kɔ nyaanɔ' ka ŋa zɛya.

Pinaata 13

1. Zaligu lan wuhi ni sokam mali soli din gamdi o yubu tiŋ ŋan nuu be zal' shɛŋa ŋan zali ŋɔ ni.

2. Sokam lan mali yiko din yiri o ya, n duri tiŋduya ka tiligir' o ya na ka taali sheli kani.

Pinaanahi 14

1. Zal' sheŋa ŋan be kpe lan wuhi ni nir mali soli din zaŋdi o nyevili n zɔr tiligira ka tiŋ sheli o ni zɔ n kuli maa nim taɣi n deeg' o.
2. Laabida, ŋunkam yi kpuyi napɔŋ lala yi tummi n birigi o tiŋgbɔŋ zal' sheli bee Tiŋgbana zaasa Nangban yini layiŋgu zal' sheli, o nye la o takahi bindi maa, dinzuyu, o ni va o bini.

Pinaau 15

1. Zaligu din be kpe lan wuhi ni nir' mali yiko din kpɛhiri omanɔ zuliya sheli ni o suhu ni gbaai.
2. Di di pirim sheb' bee so suhuyubu zuɣu n mɔŋ so yiko din ni che ka o tooi kali omanɔ n kpɛhi zuliya shel' puuni o suhu ni yu.

Pinaayobu 16

1. Zaligu maa lan wuhi ni pay' kam ni doo kam: Kpuŋkpana waamaa Saɣayelga mali yiko din kpuyiri bal' sheli o suhu ni yu n namdi zuliya o yaa tariga. Zal' she ŋa din be kpe ni sɔŋdi dɔɔ shem, di sɔŋdi pay' gba la lala.
2. Zaligu lan kpaŋsi yeltɔɣ' sheli. Yɛda ni yɛda shee, doo mali soli din kpuyiri o suhuyubu paya.
3. Zaligu lan wuh ni doo mini paya n yi layim n nam tunɔ. Ni dinzuyu, nama dahilibarka puuni, ni be su dɔɔ mini pay' zaami.

Pinaayopɔin 17

1. Nir mali yiko din zaani o dahalali azichi bee n nyar' sheb' pahiri omanɔ zuɣu ka be kper' wolima ni.
2. Dunia yelwumsa ŋun zuɣu ni ninvuɣ' yino suhuyubu zuɣu, soli kani ka be ni tooi fa nir' daazja.

Pisaayika 18

Behig' wuhiya ka dama soli kani ka so tooi bɔbi o kpee. Sokam mali soli din tumdi o yubu ka doli adiini sheli din par' o. O suhu yi ti lan je adiini sheli o ni doli maa, o lan mali yiko din loori adiini sheli din ta o yem. Limama-nim mali soli din kpaŋsir' be daadiini ka jemdi Naawuni be daahanɔkaya tariga ka taali sheli kani.

Pishiyinika 19

Zaligu lan kpaŋsi ni yigunaadam kam mali yiko din dir' o suhuyubu daalizama, ka di kun o ni bɔr' luyusheli, di yi pa alizan sheli din galim.

Pishi 20

1. Layiŋgu dinkam gbibi maaligu, litaafi ŋɔ kpaŋsir' li ka ze di nyaanɔ.
2. Soli kani ka nir' suhu bi gbaai minti sheli ka so tooi kum o yaa zuɣu muɣsir' o ni o kpɛhi di ni.

Pishi-ni-yini 21

1. Zaŋ n chanɔ tiŋgbɔŋ puuni daalizama ni nye sheŋa zaa, soli kani ka di mɔŋ so di shaawar' sheli, dama zamaatu zaa shaawara n nye li.
2. Tiŋgbɔŋ kam mulichi ni yu sheli, dina n nye waazibu. Be suhuyubu maa ka be maali tumdi tuma.
3. Litaafi ŋɔ lan kpaŋsi ni gbaaibu yi yen gbaai din vootim' vootir' manli n gbaai gbaaibu din ni zaŋ n tum tuma.

Pishi-ni-ayi 22

Zaligu lan kpaŋsi ni sokam mali soli din kuuni o tiŋ zuɣu; dama be zali tiŋgbɔŋ la ni so kam bukaata maani zuɣu. Ni dinzuɣu, tiŋgbɔŋ niima nyɛla tiŋgbɔŋ zaasa buni, ka di taada kam pa so saandi.

Pishi-ni-ata 23

1. Zal' shɛŋa ŋan be litaafi ŋɔ ni lan wuhi ni sokam tumdi tuma ka bɔm o suhuyubu tuma din nyɛ din ni sɔŋ o ka sɔŋ o mulichi. Sokam lan mali soli din duhiri o yee ka be nyar' tuun suma tir' o.

2. Nir' wɔligu bini ni nyɛ shɛli, di ka soli ka so tooi mɔŋ o li.

3. Tumtumdi kam veeni ka o dir' wahala ka be yɔri o la yɔ' shɛŋa din ni saɣi o mini o mulichi ka fukumsi ti yɛn ŋmani di gbaairi o la ka be sɔŋ o zaligu ni buyɛi shɛm kundi ni.

4. Tiŋgbɔŋ kam mulichi mali yiko, sɔŋsim soli zuɣu, din zaani be dintɔli layɛŋgu shɛli be ni bɔɔni Siliminsili ni ni Treid Yunions la ka di zabiri be tumtumdi' zuɣu.

Pishi-ni-anahi 24

Zaligu lan wuhi ni sokam vuhimi o daahaŋkali tariga ka tummi tuma saha, din nyaŋa ka diɛmɛmi bee n kperimi kperigu saha.

Pishi-ni-anu 25

1. Zaligu lan wuhi ni be nam behigu la sokam zuɣu. Ni dinzuɣu, sokam mali yiko din bɔri alaafɛ soya; dama a laa fɛ n nyɛ binsheyukam. Sokam lan mali yiko din wɔlindi puzuri ni sutura zuɣu, ni yili zuɣu, ni dinkam nyɛ din maani ka pahiri behigu. Zaŋ n chaŋ gu-man daashiya mi polo, ni kɔŋsim doro, gbariginsim, dakɔlim, kuriginsim ni dunia yili fukumsi kam, zal' shɛŋa ŋan be litaafi ŋɔ ni sɔŋdi sokam-mi.

2. Zaŋ n chaŋ bia mini o ma shee, sokam mi ni bia dɔyibu tɔ, dinzuɣu, bia kam, sheeje ni ŋun mi o ba zaa, zal' shɛŋa naŋ litaafi ŋɔ ni zani yim ni bia la bia, ni dinzuɣu ban mali ba nim ni kuuni ka gamdi ka tiŋgbɔŋ nuu pa be zuɣu shɛm, ban ɛi be banim gba mali yiko din gamdi lala.

Pishi-ni-ayobu 26

1. Zaligu lan wuhi ni daadam kam mali yiko din bɔhindi karɔŋ. Gommanti n su yiko ni be yɔ sikuru bihi zuɣu ban na piini karɔŋ; ka na bi karim n chaŋ katiŋa la, zaa zuɣu. Talahi n nyɛ li ni sokam tɔhi o bia sikuru. Tuun baŋsim sikuru-nim bi kɔŋ tiŋ kam puuni din dolisir' ban zuɣuri gɔr' ne n-ne la, ka be karindi n baŋdi venyɛlinga.

2. Zal' shɛŋa ŋan be litaafi ŋɔ ni yɛliya, ni di veeni ka baŋsim kam pahiri nir' la ninneesim, ka wuhiri bihi jilima ni suzuda ni behigu ni yurim soya ni nyɛ shɛŋa; ka ti wumdi kpamb' yɛligu, ka suɣulo be sokam sani ka tɔysigu be dunia-yili zuliya kam sunsuuni; ni Musulim-nim ni Yisa Nyaanolib' ni chefirnim sunsuuni, ka Tiŋgbana Naŋgbar Yini Layɛŋgu la nia kam pali.

3. Ba-nim ni ma-nim mali yiko din piiri karɔŋbaŋsim shɛli be suhu ni yu ni be bihi karim. Zal' shɛŋa ŋan be kpe wuhiya ni bihi ba-nim ni be ma-nim yubu la ka zaligu ŋɔ kpaŋsi n nyaŋ binsheyukam.

Pishi-ni-ayopɔin 27

1. Nunkam suhu yu ni o kpaŋsi o kali soya bee o diɛm diɛn shɛli, bee o wa wa shɛli, bee o doli ninneesim so' shɛli, soli beni ka di lan tooi niŋ o yubu ka taali kani.

2. Nunkam kpaŋsir' oman zaŋ n chaŋ baŋsim polo, ni nunkam lan kpaŋdi oman zaŋ n chaŋ o nya alifaani, soli kani ka so tooi gu di lan soli zaŋ n chaŋ o yubu maa polo.

Pihita-ayi-ka 28

Zal' shɛŋa nankam be litaafi bil' ŋɔ ni nyɛla ti zaasa fali, dinzuɣu sokam ni tooi nyu bara n bahi ŋa.

Pihita-yini-ka 29

1. Bɔbigu shee, sokam mal' la o soli din kpaɲsir' o ka sɔɲd' o, ka o bebu mali danɔko.
2. Soli kani ka so tooi yeli ni o yu oman n-ti yaɣi. Yelli yi zani, ka be yen vihi yelli maa, zaligu ni zali shem ka di ti soli ni di doli, n yuli maali yelli maa ka di ta sokam yem.
3. Di ka soli ka so tooi gbaai gbaaibu ka o gbaaibu maa tayi Yunaitid Neishins bee Tingbana Nangban Yini Layingu ni buyɛi shem litaafi bil' ɲɔ ni.

Pihita 30

Ni di ti sokam lahabali ka dama be bi zali zal' sheɲa ɲan be kpe ɲɔ la nin yino kɔ suɣu, sokam zuɣu ka be zali ɲa. Dinzuɣu, zal' sheɲa ɲan be kpe maa ka bibielim soya zuɣu, bee tiɲɲmɔɲ soli zuɣu. Dinzuɣu sokam luɣim tibili venyelinga n wum ka di chib' o.
